

K.K. T.C.
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN VE EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATİ BÖLÜMÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI
1955 – 1974 YILLARI ARASINDA KIBRIS'TA YAŞANAN CANLI
HATIRALAR

DAMLA HURŞİT
DANIŞMAN : DOÇ. DR. BÜLENT YORULMAZ

2001
LEFKOŞA

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖNSÖZ	1
GİRİŞ	2
AYLA TALİK'in anıları	4
AYŞE ÇOBANO(;LU'nun anıları	8
DERVİŞE ADAL'in anıları	9
ERDAL TALİK'in anıları	10
HA TİCE ULUHAN'in anıları	13
HOSA/İTTİN f-IJRŞİT'in anıları	14
HÜSEYİN ADAL'in anıları	16
İLMİYE TÖZÜN'ün anıları	17
KADRIYE AND/R'in anıları	19
IVJ~.LİE.KKARA'nın anıları	21
SEVA.L.MENİEŞ'in anıları	23
ŞENA Y ŞEHSUVARO(;LU'nun anıları	25
ZAFER CAN'in anıları	29

ÖN SÖZ

Kıbrıs Türk halkının bugünlere gelebilmesi, bağımsız ve demokrat devletini kurabilmesi, Kıbrıs'ın her karış toprağında, yaratılan direniş destanlarıyla mümkün olabilmıştır.

Kıbrıs tarihinin miladı sayılan 1974 öncesinde yaşanan olayları, genç kuşaklara aktarma yükümlülüğü, o diriliş destanları içersinde yer almış mukavemetçi dedelerimiz, babalarımız, abilerimizin anılarını anlatarak yazarak yerine•getirilmiş olacaktır.

Başkasının iradesine boyun eğmemek, esir olmamak kolonize edilmemek ve 1960'da kurulan bir orteclik cumhuriyetinde kanla elde ettiği satatôsünü korumaktan.başka bir hedefi olmayan Kıbrıs Türkleri'nin cumhuriyet mücadelesi unutulmamalı, gençlere.gelecek için bir yol gösterici olmalıdır.

GİRİS

"Hayal dozu oldukça fazla, potansiyel olarak çok tehlikeli bir düşünce, çünkü onda milliyetçilik, dinsel fanatizmin başdöndürücü iksiri ile karışmıştır; işte bu insanları vahşetin aşırı örneklerine sürükleyebilir." Bir profesörün, Megali idea için söylediği yukarıdaki bu sözler Enosis hayali uğruna Kıbrıs Türkü'nü yok etmek için adayı kana bulayan rum/arın ruh halini açıkça anlatmaktadır.

Nesilden nesile, kalıtsal bir hastalık gibi geçen, Türkler'in güçlü olduğu zaman sinen zorda olduğu zaman dirilen bu idea Kıbrıs'ta bir yok ediş planı olarak ortaya sürülmüştür.

Rumların bu çirkin planlarına karşı Kıbrıs Türkleri'nin cumhuriyet mücadelesi her Kıbrıs Türkü'nün belleğinde birçok anıyla halen yaşamaktadır. Ancak, bu anıların gençlere yol gösterici olmaları bakımından onları yaşayanların genç kuşaklara aktarma yükümlülüğü vardır.

Kıbrıs Türk halkının bugünlere gelebilmesi özgür, bağımsız yaşayabilmesi, kendi devletini kurabilmesi hiç kolay olmamıştır. Bunların oluşum aşamalarında kendilerine düşen görevlerini gözlerini hiç kırpmadan yerine

getiren mukavemetçi dedelerimizin, babalarımızın, kardeş/erimizin yaşamış oldukları korkunç olaylar her ne kadar tatlı anılara dönüşmüş gözükseler bile, özgürlüğün ne kadar zor kazanıldığını bizlere hissettirmektedir.

Okuyacağınız toplumun birkaç kesiminden toparlanan anılar, her ne kadar özgür yaşamının değerini anlatıyorsa da, atalarımızın, benim Kıbrıs Türkü olabilmem için vermiş olduğu mücadele, bana Kıbrıs Türkü olmamın haklı gururunu yaşatmaktadır.

AYLA TALİK I LEFKOŞA 11958

1963'te ben henüz beş yaşında iken, oldukça soğuk bir kış gecesi Rumlar tarafından basılacağımız haberi gelince, gece saat 24.00'de üzerimize hiçbir şey alamadan Atatürk ilkokuluna korkuyla kaçtığımızı hatırlıyorum. 1963'te yaşıımız küçük olmasına rağmen büyüklerimizin çektikleri acıyı ve korkuyu gözlerimizden okuyabiliyorduk. On bir yıl boyunca her Lefkoşa'dan çıkışımızda Rumlar tarafından tepeden tırnağa hangi yaşta olursak olalım arandığımızı hatırlıyorum. Köylerden, Lefkoşa'ya getirilen tüm gıda maddelerinin kamyonlardan sahalara boşaltılıp da silah aradıklarına şahit oldum. Şahit olduğum olaylardan bir tanesi de domates yüklü bir kamyonun içinde silah aramak bahanesiyle domateslerin ezim ezim ezildiğini hatırlıyorum. Cengiz Topettn cenazesinde akan göz yaşlarının sele dönüştüğünü gördüm. Bizle~ abimizi, büyüklerimiz de ev/atlarını, kardeşlerini kaybetmiş gibi idiler. 1963 yılından 70 yılına ke00e« annelerimizin Belediye Pazarında çalıştıkları zaman içerisinde molotof kokteyli yaptıklarını hatırlıyorum. Molotof kokteyli; (bir şişe içerisine benzin, bez parçası sıkıştırılıp; bezin ucunu fitil olarak dışarıya bırakılıp bir nevi patlayıcı görevini yapan bir patlayıcıdır.) Bunu Rumlara karşı Ş~!JJJmak için mücahitlere hazırlıyorduk.

Aradan geçen yıllar, Rumların bize olan düşmanlığını eksiltmedi. Aksine daha da arttı. Her fırsatta en iyi Türk ölü Türk'tür sloganını yinelediler. 1974'de gelindiğinde 15 Temmuz günü Sampson'un Makaryos'a karşı düzenlediği darbe

üzerine arlık bunun dönüşü olmadığına inanmıştık. 15 Temmuz'den 20 Temmuz sabahına kadar gözümüze uyku girmedi. Yıllarca beklediğimiz Türkiye'nin bu kez de bizi yalnız bırakmaması için dua ediyorduk. 20 Temmuz sabahı saat 05.00'te Türk ocaklarını ilk gördüğümüz anda Rumlar geldi diye kapıldığımız korkuyu unutamıyorum. Daha sonra paraşütçü/erimizin atlayışını gördüğümüz zaman T'den 70'e nasıl ağlaşıp kucaklaştığımızı ömrümüzün sonuna kadar unutamadık. İlk günler Rum radyo ve televizyonunun bizlere verdiği yanlış bilgiler yüzünden çok bedbah olduk. Türkiye Cumhuriyeti'nin açmış olduğu Kızılay hastahanesinde yengemin sekreterlik görevi yapmış olmasından dolayı, 22 Temmuz günü gönüllü hemşirelik görevine çağırıldık. Hiç düşünmeden adeta koşarak gittim, çünkü orada ne kadar eleman eksikliği olduğunu tahmin edebiliyordum. Yirmi günlük bir zaman dilimi içerisinde, yaşadıklarımı ve gördüklerimi anlatabilmem mamkam değil, Yaralı ve çok genç olma"sına" rağmen 18 kişilik bir gurubun, başlarında çok genç bir Asteğmen ile birlikte adeta ölümüne koşarak gittiklerini gördüm. Gittiler ve dönmediler, hiçbir haber alamadık. Hatta hiç unutmambu gurup göreve gideceği zaman yirmi yaşında bir askerin ölümle pençelediği esnada "komutanım ne olur beni de götür" diyerek şehit olduğunu gördüm. Türk tarafına düşen üç tane Rum askerin Şarış Gücü tarafından Kızılay hastahanesine getirilip de tedavi edilmeleri amacıyla hastahaneye bırakıldığı günleri yaşadım. Onların bize layık gördükleri

vahşice davranışların hiçbirini bizler üç Rum askerine yapmadık. Onları gerektiği şekilde tedavi edip, Barış Gücüne teslim ettik.

On üç yaşında bir Türk kızı ve yaşlı bir dedeyi tedavi ettirmek için, nakletmek maksadıyla acil olarak gelen helikoptere bu yaralıları taşırken, ölümden dahi korkmayarak savaşı ancak bu manzara karşısında gözyaşlarını tutamayan Mehmetçiklerin derin acılarına şahit olduk.

14 Ağustos 1974'de II. Harekatın başladığı ilk gün, I. Harekattan daha kötü günler yaşayacağımızı biliyorduk. Yanan bir tankın içerisinde mahsur kalarak cayır cayır yanan Mehmetçikler, hastahaneye getirildiklerinde ayaklarını botlarının içerisinde pişmiş ve mahvolmuş bir halde idi. Günlerce aç ve susuz kalan askerlerimize sigaralarını dudaklarının eresine biz koyarak içiriyorduk. Elimizden geldiğince hepsinin kamını doyurmaya yaralarını sarmaya çalıştık. Bütün bunların yanında Rumter'in elinde tutsak olan halkımızı düşünmek de, inanılmaz acılarımıza acı katıyordu. Atlılar'da, Sandallar'da ve Muratağa'da katliamların yapıldığını duyduğumuz zaman içimizde oluşan, büyük bir öfke ve kini nasıl bastıracağımızı bilemedik. II. Harekat bitip de ateşkes ilan edildiği zaman, devriye gezen gencecik bir üstteğmen kaçak Rum askeri tarafından delik deşik edilmişti. Silah arkadaşları şehit askeri kucaklarında getirdiği zaman her şeyin bittiğini biliyorduk. Saatlerce süren ameliyat şehit askeri kurtaramamıştı. Bu esnada da diğer odada hayata döndürdüğümüz üç Rum

askeri yatıyordu. Daha anlatacak o kadar çok şey var ki; fakat düşündüğümüz zaman tek birşeyin önemi ortaya çıkıyor. özgürlük herşeye değer.

A:YSECOBANOGLU I GOSSil 1930

Harp çıkınca, bütün erkekleri mcahitlik yapmak için göreve ağırmışlardı. Anlatılanlara göre, bazı erkekler savaşa katılmaktan korkmuş ve evde saklanıyorlardı. Rumlar birçok kez evleri basıp evde adam olup olmadığını kontrol ediyorlardı. Günlerce bahçeden bahçeye koşan kardeşim birgün eve geldiği sırada Rumlar yine kontrole gelmişlerdi. Kapıyı kardeşimim kızı açarak onlara "bebem evde şimdi sizi ona söylerim ve sizi vurur" demiş. Bu esnada kardeşimin hanımı kocasına kaçmasını söyler ve kardeşim kaçmayı başarır. O günde sonra eve epeyi gelmez olur, diğer kardeşimin başından geçen olay ise yaralıyı arabasında taşırken, pusuda bekleyen Eokacılar arabasını delik deşik ederler. şans ~seri canına bir zarar gelmez. Ancak yaralı olan şahıs beyninden vurulmuş şehit olmuştur. Adamın kanları kardeşimin her yerine sıçramış, üstü başı kan. revan içinde kalmıştır. O durumdan kurtulduktan sonra eve dönen kardeşimin görüntüsü herkesi yasa boğmuştu. Özellikle karısı ve çocukları gözyaşlarına boğuldu. Ben şoktaydım. Hiçbir şey söyleyemez oldum ancak ona sadece sarılmakla.yetindim.

DERVİSE ADAL I GOSSİ 11930

ilk harb çıktığı zaman Girne Kapısından silahlarla bize saldırdılar. Biz de onlara taşlarla, karşılık verdik. Korkumuzdan evleri peki/edik. Orak/arınan karşılık vermeye çalıştık. Çocuklarımız yiyecek bulamadı. işe giderdim sokağa çıkma yasağı oldu, eve gidemedim ve çoluk çocuk evde aç ve yalnız kaldı. İngilizler içeriye girmeme izin vermedi. Zorla eve içeriye gidim. Çocuklar bağırmaya başladılar. Dediler Türkiye geliyor, Bayraklar astık gelmedi, moralimiz bozuldu. Gavurlar bize şarkı yaptı. Bekledim de gelmedin diyerek bizimle alay edf?rlerdi. Bir sabah ezan sesleriyle uyandık. Paraşütler Beşparmak dağlarına indiğinde gördük. Çocuklarımızı hep askere aldılar. Damadımı aldılar. 15 gün eve gelmedi kızım baygınlık geçirdi. Mecbur olduk Kaymaklı'ya sorduk ama bir cevap gelmedi. Bütün mahalle yere yatıp ne olacak diye bekledik. Başımızdan, silqhlr geçirdi.

Hastahanenin yanında otururduk diye bütün komşular bizdeydi.

Kamyonlarla dolu ölü askerleri dökerlerdi. Kanlı çarşafı birlik olup hep birlikte yıkadık. Oğlum Türkiye'ye okumaya gitmişti. Harb zamanı bizi ziyarete gelmişti. Böyle olunca askere gitti. Makarna fabrikasında dünürümü vurdular. İki tane çocuk öksüz kaldı. Arpalıkta halamın torununu, kocasını ve kaynatasını vurdular. Halamın torunu olan Emine'nin kocasını ve kaynatasını kucağında öldürdüler. Goşşi'de 3 kişiyi vurdular. Ölülerini gömmeye bile yer yoktu.

ERDAL TALİK (KA YSERİ /1950)

1974 Harekatında ilk inen paraşütçülerden, hava indirme tugayı idim. Kıbrıs'ta savaş çıkacak dediler. Biz karmakarışık duygular içerisindeydik. Savaşın ne olduğunu bilmiyorduk. Kıbrıs Adasını sadece televizyonlardan duyardık. Son gün uçaklar geldi ve sabaha karşı uçaklara bindik. Duygularımız biraz daha yoğunlaştı. "Atlayış anı geldi" dediler; bu atlayışın çok rahat geçeceğini, tıve şartlarının mükemmel olduğunu ve bunun bir tatbikat atlayışı olacağını söylemişlerdi. Atlayacağımız alan ateş içindeydi. Atladık ve ondan sonra bize aşağıdan ateş açıldı. Yaralananlar ve ölenler oldu. Yere indikten sonra bir toparlanma safhası geçirdik. Havan topu ile Rumlar bizi dövmeye başladılar. Akşam üzeri olunca hazırlıklarımızı tamamlayıp taruza kalktık. Havanların üzerine doğru yürümeye başladık. Bu arada bize yara/ananların ilk yardım ekibini yoğun ateş altında tutmaya başladıkları haberini aldık. Bunun susturulması gerekiyordu. Bir yüzbaşı ve ben bu olayı etkisiz hale getirmek için harekete geçtik. Araziyi tam olarak bilemediğimiz için, yanlışlıkla Yunan alayının topraklarına girmişiz. Bu zaman içerisinde bizi tesbit ediyorlar ve havan bombardımına başlıyorlar. Yüzbaşı ve Başçavuşlar sağ salim girmeyi başarıyorlar. önümüzde bir hendek vardı. Once o hendeği yüzbaşının atlaması gerekiyordu bu nedenle, ben geride kaldım. Şans eseri havanın bir tanesi vuruyor ve ben orada yığılıp kaldım. O anda neden düştüğümü anlayamadım ve olayın farkında bile değildim. Benim farkettiğim şey belimde bir mermi

kütüğünün olması, belimi yakması ve yanma acısını hissetmemdi. Yaralandığım anda hissettiğim şey hayatımın bir film şeridi gibi gözümün önüne gelmesiydi. Bu olay kendi iradem dışında gerçekleşti. Kalkmaya çalıştım ve yerimden kımıldanamadım. Yaralandığımı anlayınca, karamsar düşüncelerle hayatımın sonunun geldiğini düşündüm. O anda kurtulmam gerçek dışı görünüyordu. Kendi kendime ölümü bekliyor ve kurtulma ümidimi yitiriyordum. Bu arada ben bunları düşünüyorken Yüzbaşı'nın mevziden çıkarak bana doğru koştuğunu gördüm ve bana ulaşmayı başarmıştı. Yüzbaşı aslında kendi hayatını tehlikeye atarak beni kurtarmaya gelmişti. Beni belimden tutarak mevziye doğru götürdü. Ben acılar içinde kıvranıyorken, Yüzbaşı beni hastahaneye götürmek istese de ben gitmek istemedim. Sonunda beni razı etti ve hastahaneye gittim. Hala daha ateş altındaydık. Gözlerimi kapatmıştım. Beni acilen ameliyata aldılar. Kendime geldiğim vakit, halen daha savaş devam ediyordu. Bu hastahane içerisinde kendimi bipsürü mehmetçiğin içerisinde buldum. Aradan bir gün geçtikten sonra beni mutlu ede(l bir olay oldu. Yüzbaşı ve Başçavuş/arım geldiği vakit bizi ateş altında tutan o topun imha edildiğini bildirdiler. Tedavi bittikten sonra Türkiye'ye geri döndüm. Daha sonra II. Harekat için tekrar Kıbrıs'a geldim. II. Harekat birincisinden daha kısa sürdü ancak daha şiddetli ve yaralanmalar daha ciddi idi. Ondan sonra bir emir geldi ve bize ateşkes ilan edildi dediler. İki taraf da savaşı durdurdu. Her iki farklı millet de kendi bölgesine çekildiler. Beklemeye başladık. Sadece ateş kesildi ancak teyakkuz devam ediyordu. Bu zaman

zaiında her iki taraf da anlaştı ve bu antlaşma gerçeklik kazandı. Artık savaşın bittiğini öğrenince Türkiye'ye döneceğimiz günleri saymaya başladık.

HATİCE ULUHAN I LEFKE 11947

1974 olayları başladığı zaman, Lefkoşa'da Yenişehir bölgesinde oturuyorduk. Bu bölgede Rum kilisesi vardı. Bu nedenle Rumlar bize çok yakındı. 74'e kadar orası sınır bölgesi sayılırdı. Savaş başladığı zaman bizi Şht. Ertuğrul İlkokulu'nun bodrumuna sakladılar. Kocam üç gün üç gece mevzi yapmaktan eve gelemedi. O zamanlar iki çocuğa sahiptim. Açlık, susuzluk ve korku yüzünden-kocemin asabları bozulmuştu. Kocamı her an Rumlar gelecek ve onu öldürecek endişesine kapılmıştı. Kaldığımız bodruma kocam geldiği zaman korkulardan kendini kaybetmişti. Beni Rumlar öldürecek sen kimlere kalacaksın diyerek boğazıma sarıldı. Ona engel oldular. Her taraf bomba ve kurşun sesleriyle yankılanıyordu. Bu olay olduktan sonra, kocamı hastahaneye tedavi için gö(ürdüler. Bu anlattığım başımdan geçen ve hiçbir zaman unutamadığım bir anıydı. Diğer yandan Girne dağlarında Rum ve Türk askerleri karşı karşıya geldikleriesnada<komşumuz>NejdetiBey o bölgede çatışmaya katılmıştı. Savaş>bittikten sonra >komşumuzun Nejdet Bey'in ismi kayplar listesinde çıktığı zaman onun bir şehit olduğunu düşünmüştük. Ancak Harp bittikten 15 gün sonra adam eve çıkageldi. Meğer komşumuz olduğu yerde ölü rolü yaparak kendini kurtarmayı başarmıştı.

HÜSAMETTİN HURŞİTİ LEFKE I 1945

15 Temmuz 1974'de Rum darbesi başladığı zaman, bizi Türk mevzilerine çağırıldılar. O dönem Gülenyüzler Anaokulunun karşısında Türk mevzisi vardı. Ancak o okul Rum ilkokulu idi. 20 Temmuz sabahı bize Türk askerinin çıkacağını bildirdiler ve Türk bölgelerindeki evlerin damlarına kırmızı muşamma koyduk. Bunu yapmamızın nedeni o evlerin Türk evi olduğunu anlayıp Türkiye'den gelen uçakların, o evleri bombalamamasını sağlamaktı. 20 Temmuz sabahı Türk gemileri Girne'den başlayarak çıkartma yaptı. Denктаş'ın yapmış olduğu taktiği şöyle anlatabiliriz. Denктаş Türk radyosuna Türkiye'den gelen askerlerin Kıbrıs adasına dört bir taraftan çıkartma yaptığını söyler, bunu yapmasındaki amaç Türkler'in zaman kazanmasını sağlamak ve Rumlar'ın Girne ve Lefkoşa bölgelerine yönelik saldırılarını önlemektir ancak hakikat öyle değildi. Türk askerleri Kıbrıs adasına önce çıkartma plajından başladılar. Türk gemileri denizden karaya ateş ederken hava kuvvetleri de uçaklarla Rumlar'ın mevzilerine ateş ediyordu. Girne'den çıkan Türk birlikleri St. Hilarion'a kadar ilerlemeye başladılar. Orada epeyi şehit verdik. Bir hafta içinde Girne'nin tamamı, Lefkoşa'nın yarısı ve Güzelyurt Rumların elinden kurtarılmış oldu. Savaş hafifleyince görüşmeler başladı. O zamanki Dışışleri Bakanı Turan Güneş parola olarak "Ayşe tatile çıksın" dedi. Bu Türk askerinin devam etmesi anlamındaydı. Böylelikle İkinci Harekat başlamış oldu. 16 Ağustos'tan sonra da

Lefke Yeşilırmağ'a kadar ve Kıbrıs'ın batısında bulunan bölgeler Türklerin eline geçmiş oldu. Kıbrıs adasının doğusunda yer alan Magosa ve Maraş da Rumların elinden kurtuldu.

Bugünlere gelene kadar, elimizde mevcut bulunan birçok değerleri kaybetmemize rağmen, bütün gücümüzle yitirdiğimiz şeyleri yerine koyabilmek için birçok çaba sarfettik. Harb zamanı Rumlar'ın silah bakımından Türkler'e oranla daha zengin olmasına karşın, biz Türkiye'nin yardımı ve Kıbrıs Türkleri'nin mücadelesi sayesinde özgürlüğe kavuşmuş olduk.

HÜSEYİN ADAL I GOŞSİ I 1927

Rumlar 21 Aralık 1963 akşamı Kıbrıs'taki Türkler'i katletmeye başladılar. Rumlar'ın amaçları, adadaki Türkler'i yok etmek ya da onlara bazı azınlık hakları vermek istemeleriydi. Ancak onların bütün çabalarına rağmen Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak çabaları gerçekleşmedi. Rumlar 1963'de Rum saldırılarıyla karşı karşıya geldi. Kıbrıslı Türkler bir taraftan kendilerini savunmaya çalışıyor, diğer taraftan da Kıbrıslı Türk halkını temsil etmek için çaba gösteriyor/ardı. Türkler seslerini duyurabilmek için, Kıbrıs radyosunu kurdular. Ancak Rumlar bu radyonun.yönetimine kısa süre içerisinde el koyarak bu radyo sayesinde yalan yanlış haberlerle Türkler'i kandırmaya çalışıyorlardı. Daima Türkler'i haksız göstermeye çalıştılar ve bizi asi ilan ettiler. Rumlar masum silahsız ve savunmasız aileleri öldürüyordu. Bunun en büyük örneği de Rumların saldırısından korkan bir annenin çocuklarını bir banyo içerisinde saklamak istemesidir. Vahşice,çoluk çocuğu hiç acımadan öldürdüler. O vahşeti hiçbirimiz unutamıyoruz. Ayrıca birçok Türk ailesini de rehin aldıklarına şahit olduk. Sonuç itibarıyla Türkler maddive manevi bütün güçleriyle ellerinden geleni yaptı ve Rumlar karşısında ayakta durmaya çalıştı. Maneviyatımızı korumak ve bu günlere gelebilmek için çok şehit verdik. Savaşta babasını,annesini kaybetmiş birçok çocuk öksüz kalmıştır.

İLMİYE TÖZÜN İ GAZİVEREN /1950

1963 o/aylarında köyü korumak için kürek, çapa ile savunma yapardık. Onların silah/afi vardı. Bizim ise yoktu.

1974'de bir silah sesi duyduk, köyümüzün basıldığını anladık. Biz köylüleri camiye topladılar, burada kadınları ve yaşlıları ayırarak okula götürdüler. Erkekleri ise esir aldılar. Bir sürü zırhlı araç geldi, içlerinden enen Rum askerleri bizlere tekme tokat vurarak bu araçlar şimdi üzerinizden geçecek diye bağırdılar. Erkekleri kamyonu toplayıp götürdüler. Bizler okulda üç gün üç gece aç susuz kaldık. Üçüncü gün Türk jetleri geldi ve bazı Rum yerlerini bombaladı, bunun üzerine Rumlar bizim bulunduğumuz bölgeye top atışına başladı. Birçok insan yara aldı, bazısı ise öldü. Günlerce ölümler orada yığılı kaldı~ etrafa mikrop saçıldı. Ben o zaman yedibuçuk aylık hamile idim. Yedi hafta sonra bizi serbest bıraktılar. Hepimiz evlerimize gittik. Biz evlerde onlar ise evlerin damında kamp kurdular. Bu da gösteriyordu ki; halen daha onların elinde esir idik. Türk askeri, gelip bizi kurtarana kadar bu böyle devam etti.

Türk askeri gelip bizi kurtardıktan birkaç gün sonra doğum sancılarım başladı. Kocam halen daha esirdi. Ben ağlardım. Köye gelen paraşütçüler ve gazeteciler bana acırlar onlarda benimle birlikte ağlardı. Bu gazeteciler bana kocamı bulacaklarına dair söz vermişlerdi. Nitekim kocamı Rum toprağı olan

Limasol'da buldular ve bana haber gönderdiler. Bu arada ben doğurmuştum. Aradan onyedı gün geğti kocam eve döndü. Yavaş yavaş Türk köylüler esirlikten kurlu/maya ve evlerine dönmeye başlamışlardı ki; Türk ordusunun barış hattını oluşturduğunu öğrendik. Bize bu çektiğimiz sıkıntıları ancak bu barış hattının yarattığı özgürlük unutturdu.

KADRIYE ANDIR I LEFKOŞA I 1936

1974 Barış Harekatı sırasında bölgemize kurulan geçici hastahannede gönüllü hemşirelik yapıyordum. Birçok yaralı askerlerimizin anılarını dinlemiş ancak bir tanesinin hafızamda çok önemli yeri olmuştur.

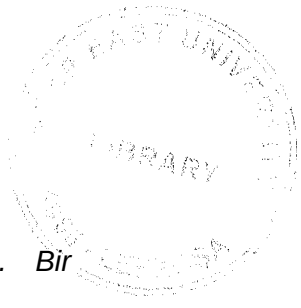
Çok sempatik ve konuşkan bir başçavuş vardı. Başçavuş 1974 harekatına geleceğini öğrendiğinde kızı ve eşiyle vedalaşmak için evine gitmiş vedalaşırken kızıyla arasında şu konuşma olmuştur. Kızı babasına "babacığım savaşa git ve sağ salım gel ama sadece bir yaran olsun ben de övünerek babam malul gazi diyeyim" dedi. Başçavuş paraşütle inerken ters bir atlayış sonucu kalçasını kırmış bu yüzden hastahaneye getirilmişti. O sıkıntılı günlerde yaralı arkadaşlarına moral de olması açısından bu anısını matrak bir şekilde anlatır hepimizi güldürürdü.

Yine gönüllü çalıştığım bu hastahannede, bir akşam karnımız çok acıkmış diğer hemşire arkadaşlarla üst kata mutağa çıkarak tıklar tıklar sesler çıkarmış olmalıyız ki, hastahanenin Başdoktoru Himmet Yüzbaşı yukarıdaki sesleri duyunca G 3 tüfeğini alıp iki askerle birlikte yukarıya geldiler. Elllerinde fenerleriyle sesin nerden geldiğini aramaya başladılar. Dur, kimdir o, sesleri arasında ancak ellerimizi kaldırabildik. Himmet Yüzbaşı silaha mermiyi sürdü,

son anda bizleri farkedip nasıl durduğunu halen daha anlamış değilim. Kazaen ölmekten kurtulduk. Dediğim gibi acı tatlı tüm anılarıyla birlikte savaşın acımasızlığı çıplaklığıyla karşımıza çıkmıştı. Kıbrıs Türkü her evden bir kayıp vermiş ancak bugünleri görünce Tanrı'ya şükretmiştir.

Ben inanıyorum ki; o günleri yaşayan Türkler o günlere geri dönmek için bugün dahi bu kayıpları vermeye razı olurlar. Allah bizlere bir daha böyle acı anılar yaşatmasın."

Bir gece teşkilatın ileri gelenleri kocamdan silahları sakladığı yerden çıkartmasını istediler. Kocam arka bahçeye geçerek silahları getirdi. Topraktan çıkarılan silahlar çalışmadı. Silahlarımızın, çalışmamasından dolayı kendimizi savunacak gücümüz kalmadığından komuşularımız Türklerin daha çok oldukları bölgelere göç etmek istediler. Ben göç edemedim. Onlar gittiler. Muhtarımız Yusuf bey bizi bir evde topladı ve bize evlerimizi terketmemizi söyledi. Çocuğumuzu çoluğumuzu kaptığımız gibi evlerimizi terkettik. Ben de Mandreze çıktım. O kadar telaşla kaçıyorduk ki; kızımın ayağına ayakkabısını giydirememiştim. Komuşularla birlikte Mandrez'de tarlalara doğru kaçıyorduk, birden kocamı gördüm, kolundan vurulmuştu. Ancak kocamla ilgilenecek kadar zamanımız olmadığından dağa doğru kaçmaya devam ettik. Dağa vardığımızda, bir oyuk içine sığındık, burada yaklaşık iki ay kaldık. Bize yemek yardımı yapılırdı. Bize yemek getiren askerlerden kocam hakkında bilgi almaya çalışsam da hiçbirşey öğrenemiyordum. Eve geri döndük derken kocam geldi. Bitkin bir haldeydi. Bizi Gönyeli'ye götürmek istedi. Ben gitmemek için direndim. Ancak birkaç gün sonra kocam hastalandı ve biz de Gönyeli'ye gitmek zorunda kaldık. Gönyeli'ye gidebilmek için bileziklerimi şöföre verdim. Gönyeli'ye gittikten sonra çok zaman geçmemişti ki; olaylar yeniden başladı. Kocam daha kendisine gelmeden tekrar göreve gitti. Bizler Gönyeli'de askeri yere yakın olduğumuzdan

daha iyi bir zaman geçiriyorduk ancak kocamdan yine haber alamıyordum. Bir gün kocamla aynı adı taşıyan birisinin şehit olduğunu öğrendim. Ben ve çocuklarım perişan olmuştuk. Daha sonra ölen kişinin kocamın yeğeni olduğunu öğrenince acımız hafiflese de mutlu bir tüzüne dönüşmüştü. O günleri çocuklarima unutturmak ancak özgürlüğü yaşadığımız 1974 barış hareketinden sonra mümkün olmuştu.

Barış Gücü adı

Barış Gücü adı

Barış Gücü adı

Barış Gücü adı

Barış Gücü adı

Barış Gücü adı

SEVAL MENTES I LEFKOŞA 11950

1963 hadiseleri başladığında bütün aile bir araya toplandık. O zaman Türkler'de silah sıkıntısı vardı. Kendimizi Rumlara karşı hava tüfekleri, av tüfekleri, çapalar, küreklerle savunuyorduk. Birçok Türk bulunduğumuz bölge Küçük Kaymaklı'dan Lefkoşa'nın içlerine doğru sığınmaya çalıştı. Bütün aile reisleri çatışmaya katıldı. Aileler korku ve endişe içinde beklerken kimileri eşlerinden kimileri babalarından, abilerinden hiçbir haber alamıyordu.

Barış Gücü sayesinde ateşkes ilan edildi. Ancak Rumlarla Türkler arasında sokak çatışmaları denilebilecek birçok hadiseler olmakta birçok Türk Rumlar tarafından kaçırılarak öldürülmekteydi.

Nihayet 1974'te Barış Harekatı başladı. Harekatın başlamasıyla sevinç ve hüzün birlikte yaşanıyordu. Cumhurbaşkanımız Rauf Denktaş'ın duyurusunu radyodan dinliyorduk. "Türkiye dört bir taraftan Türk halkını savunmak ve korumak için adımıza çıkarma yaptı". Erkeklerimizin hepsinin Türk askerlerine yardımcı olmasını istedi.

Biz o zaman Lefkoşa'nın içinde sigara fabrikası olan bölgede kalıyorduk. Daha sonra orası hastahane oldu. Tüm yaralılar hastahaneye getirildi. Hemşireler halktan yardım istedi. Ben de gönüllü olarak hastahanedeki

çarşafları alıp yıkardım. Daha sonra erkeklerimizi aramaya çalıştık. Onlardan hiçbir haber alamadık. Hastahaneye gidip yaralılar arasında erkeklerimizi arıyorduk. Hastahaneler yaralılarla doluydu. Hiç unutmam o yaralılar arasında bulunan birçok askerimiz çektikleri sızılara aldırmadan tekrar cepheye gitmek istiyorlardı. O zamalar onların bu isteklerine hiçbir anlam veremiyordum. Ancak şimdi yaşadığımız özgürlüğümüzün tadını alınca askerlerimizin bu özgürlük için yaralı halleriyle, cepheye gitmek istediklerini anladım.

11 Şubat 1964 tarihinde Rumlar Limaso/ bölgesine denizden ve karadan saldırdılar. Türkler Ayruğa bölgesi diye bilinen bölgede mahsur kalmışlardı. O bölgenin Türkleri yalnız ordaydı. Orada evler eski püsküydü. Türkler denizden ve bulunduk/arı diğer bölgelerden yardım alamazlardı. Çünkü durumları müsait değildi. Ancak yardım merkezden gitmek durumundaydı. O da imkansızdı çünkü Lefkoşa yolları Rumlar tarafından kesilmişti. Rumlar barış gücü aracılığıyla Türklere teslim/ olmalarını önerdiler. Türkler bunu kabul etmeyip, ellerindeki mevcut imkanlar ile *if*qlgelerin savunmaya çalıştılar. Ramazan ayı idi ve hava çok soğuktu. L(masol'un düştüğü haberi geldi. Bunu doğrulamak lazımdı. Halk Dr. Küçük'ün sarayına gitti. Rumlar zamanlar, şöyle bir taktik kullanmışlardı. Türk bölgesi düştü diyerek Birleşmiş Milletlere teslim olursanız katliam olma, yacak dediler. Bu sözleri Birleşmiş Milletler Başkanı dile getirmişti.

Telsizlerle *ha*f)erleşirneyi Rumlar'm da dinlemesinden dolayı haberleşme sağlanamıyor Limasol'un düşüp düşmediğini yoksa bunun Rumlar'ın bir taktiği olup olmadığını halk öğrenemiyor ve ikilemde kalıyordu. Nitekim, Limasol'un düştüğü haberinin asılsız olduğu akşam haberlerini dinleyince ortaya çıktı. Türk askerleri o bölgeye nasıl olduysa girme imkanı bulmuşlar ve en uca mevzilere bile ulaşmayı başarmışlardı. Daha sonra askerler Lefkoşa'daki Türk halkına ve Limasol'daki halka çağrı yaparak "Biz teslim olmadık ve Rumlara sakın

inanmayın" dediler. Neticede askerlerin yapmış olduğu bu çağrı, halkta büyük moral yarattı. Halk, si/ahlarını teslim etmiyerek mücadeleye/erine devam ediyordu. İngilizler, Rumlar'ın bu saldırılarına müdahale edemiyor, müdahale edemeyince de katliamlar önlenemez bir şekilde çoğalıyordu. Limasol düşmeyince Rumlar bu defa hemen hemen bütün Türk Köylerine saldırmaya başladılar. Burada tamamen planlı ve programlı bir katliam sözkonusuydu. Yunanistan'dan birlik gelmişti.

Rum/arın,iTürlere olan düşmanlığının 1931 yılında vali konağına yapılan iSal<tırtıJ'an qofayr olcl.uğunu bana dedem söylemişti.

01 Nisan 1955 tarihinde E©KA.kuruldu. E©KA rum/arın sokak aralarında yapacakları mücadelelerle Türklerkyok etmek için kurulan bir teşkilattı. 1955 - 57 yıllarıx arasında E©KA < ÇQ\% acımşsız saldırılar yapmış birçok Türkü öldürnüştü:

Rum/ar'ın,İngilii Hükümetini zor durumda bırakmak ve hatta onları sınamak amacıyla birçok>İngiliz askerini sinsi sinsi öldürmesi üzerine İngiliz Hükümeti adadaki asker sayısını artırmış hatta Türkleri çok sevmese bile polis yazarakiki farklı ırkı karşı karşıya getirmişlerdi.

Rumlar'ın bütün savaşları vur kaç şeklindedir. Ne zaman ki İngilizler bu işin ciddiyetine vardılar, kendilerince önlemler almaya başladılar. Rumlar toplu halde mumayış/er düzenleyerek sokak arası çatışmalar yaratmaya stratejik noktalara bomQalar koymaya, özellikle küçük olan Türk köylerine saldırmaya, yollardan ve işyerlerinden kaçırdıkları Türkleri öldürmeye çalışmış/ardır. Rumlar aynı zamanda bu savaşı kırsal alana da taşıdılar. Bunun en canlı örneği Taros dağlarındaki Maşera <ormanlarında yaşandı. EOKA'cier liderleri Grivas'ın başkanlığında bu>bölgede üstlendiler. Bunun haberini alan Jngilizler oraya baskın<düzen/edilerfakat arazinin yabancısı olduklarından Grivas'ın kurduğu tuzc1ğaidüştüler.veikiyüzingiliz askerini Rumlar yakarak öldürdüler.

1955 olaylarında özellikle Bat bölgesinde birçok Türk köyleri göç ettirildiler. insanlar topraklarını bırakmak zorunda kaldılar. Sosyolojik açıdan bir dengtgSi?likbeştea): İşsizlik başgösterdi. İngilizler sosyal dengeyi kurmak için işsizleri .polisi ya?dırdı..)8LJ>nedenle.rTürkler hayvancılıktan ve tarımdan uzaklaşmaya baş/adılar.?Türklerin.boşalttıkları.topraklara da Rumlar yerleşti. Bu eylem ta ki VOLKAN>Teşkilatı; Türk/er'in EOKA Teşkilatına karşı koyabilmek amacıyla oluşturdukları/<1/kteşkilatları olan VOLKAN Teşkilatı güçlenmeye başlayıncaya kadar devam etti. Ne zaman VOLKAN teşkilatı kendisini göstermeye başladı Rumlar yerleşmiş oldukları Türk topraklarından yavaş yavaş çıkmaya başladılar.

1974'de Rumlar üç gün üç gece bizleri bombalamışlardı. 20 Temmuz günü Kıbrıs'a Türk askeri çıktığı zaman Lefkoşa'da çok şiddetli çatışmalar oldu. Halk gökten düşen paraşütleri görünce sevinç çığlıkları atıyor ama neden biran önce Lefkoşa'ya gelmiyorlar diye sitem de ediyorlardı. Rumlar Türk askeri adaya çıkınca toparlanamadan gafil avlanmaya başladılar. Kimse Türkler'in bu denli çıkarma yapabileceğini düşünmüyordu. Rumlar içe doğru kaçmaya başladılar, Türk askerleri de peşlerinden gelyordu. Hiç unutmam Denктаş "Türk askeri her taraftan çıkarma yaptı" diyerek Rumları bir taktik hataya itti. Denктаş'ın maksadı; Rum kuvvetlerinin direkt olarak Lefkoşa ve Girne bölgesine saldırmasını engellemektir. Amaç süre kazanmaktır. Rumlar Baf'ta çıkarma olmadığı anlaşıncı Lefkoşa ve Girne'ye saldırdı. Rumlar umulmadık bir güçle karşı karşıya geldi. Köşklüçiftlik düştü diye bir haber duyuldu. Biz sığınağa saklandık, sokaklarda hiçkimse kalmadı. Ben eve geldiğimde, karşıma bir ~/'11şire bir de polis çıktı. E J at 1 trev de hiçbirinin olmadığını herkesin sığınağa gittiğini s.öylecli(e.r. gyfercie+kararrrı;avşrdı>>Ben>de sığınağa gittim. Sığınak korkunçtu(ve>yarc:1/ıec:1skerlerlexdoluydu;paraşütlerdeayan askerlerden tutun da cephede yaralanan/ara kadarhepsiordaydı. insanlar korku içindeydi. Allah o günleri bir daha yaşatmasın.

ZAFER CAN I LEFKOŞA I 1966

1974'te dokuz yaşında bir çocuktum. Savaşın ne olduğunu bilmez ancak babalarımızdan, dedelerimizden hatta annelerimiz ve ninelerimizden dinlediğimiz birçok yaşam hikayesi yani onların yaşamış oldukları anılardan savaşın en azından savaş yıllarının ne olduğunu küçük yaşına rağmen, bu insanların neler çektiğini gözümün önüne getirebiliyordum. 1950'li 60'lı yıllarda tek Türk döşemeci olup birçok Rum/a iç içe yaşamış onlarla iş alışverişinde bulunandemJb.ana bir anısını anlatmış ve Rumları daha iyi anlamamı, daha iyi tanımamıştı.

- Dedem Baf'tan Lefkoşa'ya yerleşmeye gelirken bir Rum'un arabasına binmiş yol boyunca Rumca sohbet etmişler. Rumcası çok iyi olan dedemin Türk oldu~tıpt.1}!!'8.Plamayan. Rum şöför, dedeme "biz Megali İdea uğruna köpek Türkler'den topraklarını gerek satın gerekse zorla alıp onları buieoéaén kovacağızJsen•deimadem>ki. Lefkoşa'ya•yerleşiyorsuntorada iş kuruyorsun hayatını kazanırken.b.eclef/erinderbirinin de bu olduğunu unutma" demiş.

Ben, hep Mega/i İdea ne demek olduğunu düşünerek büyürken, Türkler'in Rumlarla yapmış oldukları alışverişlerde onlara sattıkları topraklarla onlarınistedik/eri işleri yapmakla bir yerde onlara bu düşüncelerinde ne kadar

yardımcı olduklarını anlamaya çalışıyordum. Bu nedenle ne zaman dedemle bir araya gelsem ona sorular soruyordum anılarını anlatmasını istiyordum.

Bir yaz akşamı yine dedemle onların Surlariçi'ndeki evlerinin önünde otururken silah sesleri duymaya başladık. Dedem bize Rumların kendi aralarında fikir tıyrılığına düştüklerini ve dört beş gündür kendi aralarında küçük olaylar yaşadıklarını anlatıyordu. Babam ve amcalarımın çoğu akşamlar görevli olduklarını biliyordum. Ama dedem bu olaydan bahsedince babamın bizi niçin dedemimyarınış Ugetirdiğini anladım. Silah sesleri artınca ilgimizi daha çok bu yöne.y vermiş .pyz,ğenlerimiz > Rumları konuşuyorduk. Birdenbire gecenin karanlığını bozanc.mermi ışıltıları başımıza vururcasına evlerin çatılarının üzerinden geçmeye başladı. Dedem bize bunların izli mermi olduğunu anlatıyordu ki; dedem/erin evine yakın bulunan askeri birlikten gelen mücahitler bize fi.ıde~e girmemizi ışıkları kapatmamızı söylediler.

Dedem bizferi eve koydu. Tüm pencerelere siyah kalın perdeler çekildi ve bize uyumamız. söylendi.< Ancak hiçkimse uyuyamıyor dışardan gelen bağırışmaların ne olduğunu anlamaya çalışıyor silah seslerini duymamaya gayret ediyorduk.

Dedem/erin evi iki katlı idi. Sabah ezanı okunurken ninemin alışkanlığı evin yola.değil de arkaya bakan pencerelerini açma ve evi havalandırma işi

yapıldığı esnada ninemin, dedeme seslenerek "GELDİLER" dediğini duydum.

Geldiler sesi beni hem uyandırmış, hem korkutmuş hem de şüphelendirmişti ki birden dedem bu kez "BİLİYORDUM", "Biliyordum geleceklerini biliyordum, bunlar MEHMETÇİKLER. Sözleri sokaktaki Türkçe bağırışma/arla karışıyor herkes boğaz sutlarına inen paraşütlü mehmetçikleri yakından görmüşçesine bağırılmasına basıyordu.

Arılık herk~s radyolarını açıyor ve bayrak radyosundan yapılan yayınları dinliyor her geçen dakika her geçen saatte sevinçleri biraz daha sırtıyordu. Çünkü her geçen saatte bir köy daha Rum zulmünden kurtuluyordu.

Bu sevinç bende tüzünö yaratmıştı, çünkü zaten uzun zamanlar göremediğim t)abamdan hiçbir haber gelmiyor kimlere sorsak hiçbir şey bilmiyorlarclı.

Birkaç gün sonra, .cle<tl_errilerin evJn karşısındaki ilkokulu hastahane yaptıklarını ve her evden çarşaf, battaniye ve hemşirelik yapacak bayan aradıklarını duydum. Yengelerim ve halamın da görevli olduğu bu ilkokuldan yapılmış hastahaneye kaçıp kaçıp gittiğimi ve orada yatan yüzlerce yaralı askerler arasında babamın olup olmadığına baktığımı hiç unutamam.

Şimdi, bu yaşıma gelmiş askerlik görevimi yapmış bir Türk genci olarak o yıllara ait başka anılarımın olmasına rağmen, "GELDİLER" ve "BİLİYORDUM" sözlerinin tiyeyımâeki önemini asla unutamam. Gelenlere bir de babamın eklenmesi onunla bugünlere özgürce gelmemiz yaşadıklarım içinde yer alan üzüntü/erime büyük neşe katmıştır. Çünkü özgölük yaşamak içindir.

İNDEKS

SAYFA

<i>Ayruga</i>	25
<i>Bat</i>	29
<i>Belediye Pazarı</i>	4
<i>Beşparmak</i>	9
<i>Gaziveren</i>	17
<i>Girne</i>	14, 15, 28
<i>Girne Kapısı</i>	9
<i>Goşşi</i>	9
<i>Gönyeli</i>	21
<i>Güzelyurt</i>	14
<i>Kıbrıs</i>	28
<i>Kızılay Hastahanesi</i>	5
<i>Küçük Kaymaklı</i>	9,23
<i>Lefke</i>	15
<i>Lefkoşa</i>	4, 13, 14, 23, 25, 28
<i>Limasol</i>	18, 25, 26
<i>Magosa</i>	15
<i>Mandrez</i>	21
<i>Maraş</i>	15
<i>Maşera Ormanı</i>	27
<i>St. Hilarion</i>	14
<i>Surlariçi</i>	30

Toros Dağları

27

Türkiye

5, 9, 11, 12, 14, 15

Yenişehir

13

Yeşilırmak

15

Yunanistan

16,26

ŞAHİS ADLAR/

SAYFA

Cengiz Topel

4

Grivas

27

Himmet Yüzbaşı

19

Muhtar Yusuf Bey

21

Nejdet Bey

13

Rauf Denктаş

14, 23, 28